

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)
ΤΕΤΑΡΤΗ 28 ΜΑΪΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η «ανθρωπιά» είναι μια λέξη του καιρού μας, ένας όρος κοινόχρηστος, ένα νόμισμα που κυκλοφορεί σ' όλα τα χέρια, γιατί συμβαίνει η ανταλλακτική του αξία να είναι πολύ μεγάλη. Και με την «ανθρωπιά» εννοούμε, φυσικά, τη συμπόνια, τη συμμετοχή, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στο πάθος του γείτονα. Και όχι μόνο του γείτονα. Του κάθε ανθρώπου. Άλλοτε χρησιμοποιούσαν τον όρο «ανθρωπισμός». Έλεγαν: «αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής» και με τούτο εσήμαιναν μια προσωπικότητα που ξοδεύοταν ολόκληρη για να κάμει το καλό. Ο Ντυνάν, για παράδειγμα, ο ιδρυτής του «Ερυθρού Σταυρού», υπήρξε ένας τέτοιος ανθρωπιστής. Πέρα απ' ό,τι θα μπορούσε να ενδιαφέρει αποκλειστικά το άτομό του, εσυλλογίσθηκε τους ανθρώπους που έπασχαν, έξω από διάκριση φυλής και θρησκείας, «εν πολέμω και εν ειρήνη».

Ο «ανθρωπιστής», ένας άνθρωπος με σπουδαίες ικανότητες, που **αναλίσκxεται** με ειλικρίνεια, χωρίς υστεροβουλία, ακόμη και χωρίς τη θεμιτή, επιτέλους, από πολλές απόψεις, επιθυμία της υστεροφημίας, υπήρξε, για πολλούς αιώνες, ένα θαυμάσιο ιδανικό, που οι προγενέστεροι το επρόβαλλαν στους μεταγενέστερους. Ακόμη τότε η «ανθρωπιά», μολονότι δεν έπαυε να είναι κοινή απαίτηση, δεν είχε καταντήσει κοινόχρηστος όρος. Ήταν η σπάνια, η υψηλή παρουσία, όπου μόνο μερικές εκλεκτές φύσεις κατόρθωναν να φτάσουν. Και ακόμη, μια καθημερινή άσκηση που ο καθένας την επιθυμούσε για τον εαυτό του, θεωρώντας την αυτονόητο χρέος του, χωρίς να συλλογίζεται ότι θα μπορούσε και διαφορετικά να την αξιοποιήσει.

Το γεγονός ότι η απαίτηση της «ανθρωπιάς» έχει γίνει κοινός τόπος σήμερα δεν είναι χωρίς ιδιαίτερη σημασία. Δείχνει πως η **οικουμενική** ψυχή αισθάνεται βαθύτερα την ταλαιπωρία του ανθρώπου και αναζητεί διέξοδο.

Περιττό να προστεθεί πως και η ανθρωπιά, καθώς κι ένα σωρό άλλοι όροι, έχει υποστεί τρομακτικές **διαστρεβλώσεις**. Όποιος είπε πως οι ιδέες είναι καθώς τα υγρά, που παίρνουν το σχήμα του μπουκαλιού τους, είχε, βέβαια, πολύ δίκιο. Και με τους όρους το ίδιο συμβαίνει. Αλλάζουν νόημα, αλλάζουν απόχρωση, κατά τον τρόπο που τους μεταχειρίζεται κανείς και κατά τον σκοπό που επιδιώκει χρησιμοποιώντας τους. Έτσι, μπορούμε να μιλούμε όλοι για ανθρωπιά, αλλά να εννοούμε **ολωσδιόλου** διαφορετικό πράγμα ο καθένας.

Έπειτα, ένας όρος, μια λέξη, μια έκφραση, που βρίσκεται ολοένα στο στόμα μας, σιγά σιγά φτωχαίνει, αδειάζει, αποστεώνεται, αυτοακυρώνεται. Φοβούμαι πως ίσια ίσια αυτό έχει συμβεί με την ανθρωπιά. Αρκεί μια ματιά ολόγυρά μας, για να το νιώσουμε καλύτερα τούτο. Η καθημερινή ζωή ολοένα και περισσότερο χάνει τη θαλπωρή, τη γλυκιά ζεστασιά της. Είναι ένας

χειμώνας χωρίς αλκυονίδες. Η «καλημέρα», αυτό το χαρούμενο άνοιγμα παραθύρου προς τον αίθριο ουρανό, μεταβάλλεται σιγά σιγά σε μορφασμό. Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της **ευζωίας** δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.

Λησμονούμε, ωστόσο, πως η ανθρωπιά είναι κυριότατα βούληση, δεν είναι γνώση, δεν είναι μόνο γνώση. Και δεν είναι λόγος, είναι πράξη. Είναι ένας ολόκληρος εσωτερικός κόσμος, στην τελείωσή του, που ακτινοβολεί παντού. Η ανθρωπιά αποκλείει τη μισαλλοδοξία, την καταφρόνηση του άλλου ανθρώπου· είναι επιεικής και ήπια. Περιέχει πολλή συγκατάβαση και πολλή κατανόηση. Η ανθρωπιά είναι κυκλική παρουσία. Δεν βρίσκεται στραμμένη προς ένα μονάχα σημείο του ορίζοντα. Εκείνος που είναι αληθινά ανθρωπίνος δεν μπορεί παρά να είναι, σε κάθε περίπτωση, ανθρωπίνος. Η ανθρωπιά δεν είναι επάγγελμα, δεν είναι όργανο αυτοπροβολής και επιτυχίας. Είναι απάρνηση. Πρέπει πολλά ν' αρνηθείς, για να κερδίσεις τα ουσιωδέστερα. Αλλά δεν είναι και παθητική κατάσταση. Ολωσδιόλου αντίθετα, αποτελεί μορφή αδιάκοπης ενέργειας. Είναι πολύ ευκολότερο να γίνεις «μέγας ανήρ» παρά να γίνεις «μεγάλος άνθρωπος». Η Ιστορία είναι γεμάτη παραδείγματα μεγάλων ανδρών. Αλλά έχει πολύ λίγους «ανθρώπους» να παρουσιάσει.

Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος, *Ο Σύγχρονος Άνθρωπος*.
Οι Εκδόσεις των φίλων, Αθήνα 1988. 18^η έκδοση (Διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «**Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της ευζωίας δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.**».

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (**Η «ανθρωπιά» ... «εν πολέμω και εν ειρήνη»**) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 6

β) Ποια νοηματική σύνδεση εκφράζουν οι διαρθρωτικές λέξεις:
έτσι (στην τέταρτη παράγραφο)
ωστόσο (στην έκτη παράγραφο).

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

αναλίσκεται, οικουμενική, διαστρεβλώσεις, ολωσδιόλου, ευζωίας.

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

κοινόχρηστος, συμμετοχή, αυτοακυρώνεται, γνώση, αδιάκοπης.

Μονάδες 5

B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:

«*αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής*» (στην πρώτη παράγραφο)

«*Ερυθρού Σταυρού*» (στην πρώτη παράγραφο).

Μονάδες 2

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τρεις εκφράσεις με μεταφορική σημασία.

Μονάδες 3

Γ1. Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα, να αναφερθείτε σε φαινόμενα που αποδεικνύουν το έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας, αλλά και σε δραστηριότητες, ατομικές και συλλογικές, που αποσκοπούν στον περιορισμό αυτού του ελλείμματος (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

B1.

Είναι γνωστό πως η φύση του ανθρώπου αρέσκειται στην ευκολία, στην άνεση της ζωής και η επιθυμία για καλοπέραση είναι τόσο έντονη που παραγκωνίζει κάθε υψηλό συναίσθημα και αρετή. Στη σύγχρονη δε εποχή αυτά τα υψηλά και ιδεώδη συναισθήματα κρίνονται απαρχαιωμένα και ανεδαφικά. Η αγάπη για τον συνάνθρωπο, ο σεβασμός της προσωπικότητας του άλλου, το ενδιαφέρον για τον διπλανό αποτελούν νεκρές έννοιες του παρελθόντος, οι οποίες έχουν εξοβελιστεί στο χώρο της ουτοπίας. Στον αντίποδα, συναντάμε τον εγωισμό, την ιδιοτέλεια και τον καιροσκοπισμό, συναισθήματα και πρακτικές που υιοθετούνται για την εκπλήρωση του εφήμερου συμφέροντος. Στην επιδίωξη του τελευταίου και σε οτιδήποτε συνιστά την υλική ευημερία, την κοντόφθαλμη και μικρονοήμονα ευμάρεια χρησιμοποιούνται αθήη μέσα. Η εκμετάλλευση του άλλου, η στυγνή χρησιμοποίησή του ως μέσον, η αδιαφορία για τις επιπτώσεις πάνω στη ζωή του αποτελούν παγιωμένες και «νομιμοποιημένες» συμπεριφορές.

B2.

Ανάπτυξη με ορισμό. Ορίζεται η έννοια του ανθρωπισμού και της ανθρωπιάς.

Ανάπτυξη με παραδείγματα. Συγκεκριμένα, η χρήση του ονόματος του Ντυνάν, ιδρυτή του «Ερυθρού Σταυρού», ως παράδειγμα ανθρωπιστή.

B3.

A) Συνώνυμα:

Αναλίσκεται: ξοδεύεται, δαπανάται

Οικουμενική: παγκόσμια, πανανθρώπινη, συλλογική

Διαστρεβλώσεις: αλλοιώσεις

Ολωσδιόλου: εντελώς, τελείως

Ευζωίας: ευτυχίας, ευπορίας, ευμάρειας, καλοπέρασης, τρυφής

B) Αντώνυμα:

Κοινόχρηστος: σπάνιος, ιδιαίτερος

Συμμετοχή: αποχή

Αυτοακυρώνεται: αυτοεπιβεβαιώνεται

Γνώση: άγνοια

Αδιάκοπης: διακεκομμένης

B4.

A) «αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής»: δηλώνεται αυτούσια φράση
«Ερυθρός Σταυρός»: τίτλος, όνομα οργανισμού

B) Μεταφορές

1) «ένας όρος... φτωχαίνει»

2) «Η καθημερινή ζωή... χωρίς αλκονίδες»

3) «Η ανθρωπιά είναι κυκλική παρουσία»

Γ1.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο. Δίνεται τίτλος.

A) Φαινόμενα που αποδεικνύουν το έλλειμμα ανθρωπιάς.

- Επιδερμικές διαπροσωπικές κοινωνικές σχέσεις, κυριαρχία της ιδιοτέλειας και του ανταγωνισμού, λείπει η ειλικρίνεια, η εμπιστοσύνη, η συνεργασία.
- Αδιαφορία για τον συνάνθρωπο και ιδιαίτερα για όσους ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού.
- Έξαρση των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, βία, εγκληματικότητα, τρομοκρατικές ενέργειες, πόλεμοι.

- Κατάφωρη παραβίαση των δικαιωμάτων και ιδιαίτερα αυτών που αφορούν τις γυναίκες και τα παιδιά, κυρίως στις τριτοκοσμικές χώρες, αλλά και στις ανεπτυγμένες.
- Φτώχεια, εξαθλίωση, άθλιες συνθήκες ζωής που υποβαθμίζουν την αξιοπρεπή διαβίωση.
- Περιθωριοποίηση ατόμων που διαφέρουν από το σύνολο και βιώνουν το ρατσισμό.
- Υποβάθμιση και καταστροφή του περιβάλλοντος.
- Η επιστήμη έχει απομακρυνθεί από τον άνθρωπο, κυριαρχεί ο τεχνοκρατισμός, ο άνθρωπος έχει μεταβληθεί σε εξάρτημα και δούλο της μηχανής.
- Ο άνθρωπος έχει γίνει απάνθρωπος, καταπατά τις ηθικές αξίες.

B) Δραστηριότητες για τον περιορισμό του ελλείμματος.

- Οικογένεια: έχει τη δυνατότητα να συμβάλλει στη βιωματική κατάκτηση ανθρωπιστικών αξιών, αποτελώντας οι γονείς πρότυπα, ζωντανά παραδείγματα και να δραστηριοποιήσει τα παιδιά καθιστώντας τα ενεργούς πολίτες.
- Εκπαίδευση: να παρέχει ανθρωπιστική παιδεία, να καλλιεργεί ολόπλευρα την προσωπικότητα του νέου, να διοργανώνει εκδηλώσεις και δράσεις που αφορούν το περιβάλλον, την προστασία ζώων, τη βοήθεια σε ανθρώπους που πάσχουν, να αποτελεί ένα δημιουργικό σχολείο, ανοιχτό στην κοινωνία.
- M.M.E.: να ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη προβάλλοντας το έργο των ανθρωπιστικών οργανώσεων.
- Διανοούμενοι: να αποτελέσουν το παράδειγμα προς τους νέους όντας οι ίδιοι ανθρωπιστές, δικαιώνοντας τον τίτλο του διανοούμενου και να ωθήσουν σε ανάλογες δράσεις.
- Πολιτεία: να διαμορφωθεί ένα ευνοούμενο κράτος που προασπίζει τα δικαιώματα, ένα κράτος πρόνοιας που μεριμνά για τους αναξιοπαθούντες, ένα κράτος που στηρίζει τον εθελοντισμό και την ανιδιοτελή προσφορά.
- Εθελοντισμός: οι εθελοντικές οργανώσεις να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και αξιοπιστία, να προβάλλουν το έργο τους.
- Άτομο: να εστιάζει στην πνευματική ζωή, να συνειδητοποιήσει τη διάσταση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος άνθρωπος, να τα ατενίσει με υπευθυνότητα και να συμβάλλει στην επίλυσή τους.

Να αποκτήσει αρετές όπως εγκράτεια, λιτότητα μέσα από γόνιμη και βαθιά ενδοσκόπηση.

Να επανιεραρχήσει τις προτεραιότητές του και να αποκτήσει επίγνωση της ματαιότητας του υλισμού.

Να διαμορφώσει κοινωνική συνείδηση και να εμπεδώσει την αντίληψη ότι μέσα από το καλό όλων υπηρετείται και το ατομικό συμφέρον.

Να συμμετέχει στα κοινά, να είναι ενεργός πολίτης και μέλος εθελοντικών οργανώσεων.

Να συνάγει υγιείς και ουσιαστικές ανθρώπινες σχέσεις με μοναδικό κριτήριο το είναι και όχι το έχειν.

Να εξοβελίσει την απάθεια και την αδιαφορία και να αποκτήσει συναίσθηση της ευθύνης του ως μέλος της κοινωνίας.

Επιμέλεια απαντήσεων
ΓΑΛΑΤΣΙΔΑ ΜΑΡΙΑ
ΠΑΠΑΚΑΝΕΛΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΤΣΙΒΙΛΗ ΕΥΚΛΕΙΑ